

OCHRONA LUDNOŚCI
I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

ISSN 2956-3763

Nr 1/2022

DOI: 10.4467/29563763.OLDK.22.010.16539

Patrycja Michałkowska*

Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie

ORCID: 0000-0002-4386-1594

**Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej
„Ochrona dziedzictwa kultury na wypadek szczególnych
zagrożeń – zagrożenia klimatyczne, środowiskowe,
pandemiczne i pożarowe. Dobre praktyki”,
Kraków – Archiwum Narodowe, 25–26 listopada 2021 roku**

Report on the International Scientific Conference
“Protecting Cultural Heritage in the Event of Special Hazards –
Climate, Environmental, Pandemic and Fire Hazards.
Good practices”, Krakow, National Archives,
November 25–26, 2021

W dniach 25–26 listopada 2021 roku odbyła się konferencja naukowa pt. *Ochrona dziedzictwa kultury na wypadek szczególnych zagrożeń – zagrożenia klimatyczne, środowiskowe, pandemiczne i pożarowe. Dobre praktyki*. Została ona zorganizowana w budynku Archiwum Narodowego w Krakowie przy ul. Rakowickiej 22E. Konferencja była kontynuacją spotkań, które odbywają się co dwa lata i poruszają problematykę ochrony dziedzictwa kultury na wypadek szczególnych zagrożeń takich jak zagrożenia klimatyczne, środowiskowe,

---

* Patrycja Michałkowska: Wydział Centrum Szkolenia Ochrony Ludności i Dóbr Kultury, Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, e-mail: pmichalkowska@sapsp.pl

pandemiczne i pożarowe. Konferencja odbyła się w trybie hybrydowym. Wśród prelegentów znajdowali się zarówno przedstawiciele Polski, jak i zagranicy.

Patronat honorowy nad konferencją objęli Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej – Szefer Obrony Cywilnej Kraju, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, Wojewoda Małopolski, Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, Prezes Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy.

Organizatorami konferencji byli: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Archiwa Państwowe, Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, Polski Komitet Błękitnej Tarczy, Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie, Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha, Centrum Szkolenia Ochrony Ludności i Dóbr Kultury, Rada Programowa do spraw Ochrony Dóbr Kultury przed Nadzwyczajnymi Zagrożeniami.

Współorganizatorzy: Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Punkt Kontaktowy Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy w Krakowie. Partnerzy: Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Polski Komitet Narodowy ICOM, Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Muzeum Narodowe w Warszawie, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego, Państwowy Instytut Badawczy, Szkoła Główna Służby Pożarniczej w Warszawie, Centralne Muzeum Pożarnictwa.

Uroczystego otwarcia konferencji, dokonali: dr Paweł Pietrzyk – Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, bryg. mgr inż. Marek Chwała – Komendant Szkoły Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie oraz płk Krzysztof Sałaciński – Prezes Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy. Następnie on-line powitał gości nadbryg. Andrzej Bartkowiak – Komendant Główny PSP. Dziękując organizatorom i współorganizatorom przedsięwzięcia, szef resortu kultury i dziedzictwa narodowego podkreślił, że liczba instytucji zaangażowanych w organizację konferencji dowodzi, jak ważne i potrzebne jest to wydarzenie, mimo że z uwagi na ograniczenia pandemiczne i konieczność za-

chowania warunków bezpieczeństwa odbywa się w trybie hybrydowym. Zauważył również, że dzięki konferencji podjęty zostanie niezwykle aktualny i ważny temat zagrożenia, jakie stanowi epidemia SARS-CoV-2 dla działalności muzeów, bibliotek, archiwów i instytucji kultury.

W programie konferencji wyróżniono następujące sesje:

1. Dziedzictwo kultury wobec zagrożeń XXI wieku – wyzwania, kierunki działań.
2. Zagrożenia klimatyczne i środowiskowe dla dziedzictwa kultury – nowoczesne rozwiązania instytucjonalne, projekty i programy międzynarodowe, regionalne, nowe metody ochrony.
3. Zagrożenia pandemiczne – nowe wyzwania dla ochrony dziedzictwa kultury. Doświadczenia instytucji muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, dobre praktyki, kierunki działań.
4. Nowe formy i metody ochrony zbiorów muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych przed pożarem oraz nadzwyczajnymi zagrożeniami.

Pierwszą sesję rozpoczął prof. Uniwersytetu w Newcastle – Peter Stone – Prezydent Komitetu Błękitnej Tarczy, który przedstawił problematykę ochrony dóbr kultury w czasie konfliktów zbrojnych i po katastrofach oraz wyzwania dla Błękitnej Tarczy. Kolejnym uczestnikiem był dr Yoshiaki Kawata z Japonii, który omówił tematykę zarządzania kryzysowego związanego z pandemią COVID-19 i innymi katastrofami naturalnymi. Na szczególną uwagę zasługuje wystąpienie Komendanta Straży Pożarnej w Zagrzebiu Sinišy Jembriha, który opowiedział o doświadczeniach służb ratowniczych w ratowaniu dóbr kultury podczas trzęsienia ziemi w Chorwacji, które miało miejsce na początku 2021 roku.

W kolejnej części dr hab. Hanna Shreiber przedstawiła nowe kierunki rozwoju w ramach Konwencji UNESCO z 2003 roku na rzecz ochrony zabytków, a płk Sałaciński podzielił się uwagami i spostrzeżeniami dotyczącymi wyzwań w ochronie dziedzictwa kultury na wypadek zagrożeń wojennych i kryzysowych w świetle zapisów Strategii Bezpieczeństwa Narodowego 2020. Z kolei dr hab. Katarzyna Zalasinska, Dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków MKiDN, przedstawiła nowe rozwiązania prawne i organizacyjne w ochronie zabytków.

Komunikat na temat nowej inicjatywy, czyli nowo powstałego Międzynarodowego Ośrodka Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu z siedzibą we Wrocławiu wygłosił dr Zbigniew Zielonka. Dr Katarzyna Góralczyk przedstawiła natomiast propozycje nowych planów ochrony zabytków podczas konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych. Ostatnia prelegentka mgr Aleksandra Szymańska-Niekłań, Kierownik Platformy Dialogu Międzykulturowego przedstawiła referat pt. *Ochrona dziedzictwa jako obszar kształcenia VET odpowiadający na międzysektorowe wyzwania stojące przed kadrami kultury oraz narzędzie budujące odpowiedzialność społeczną w tym obszarze*.

W drugiej części konferencji referaty odnosiły się do analizy zagrożeń klimatycznych i środowiskowych dla dziedzictwa kultury z uwzględnieniem nowoczesnych rozwiązań instytucjonalnych, projektów i programów międzynarodowych, regionalnych oraz krajowych. Wygłoszono następujące referaty:

- *Dziedzictwo zagrożone – Raport światowy 2016–2019 na temat zabytków i miejsc w niebezpieczeństwie*, prof. dr hab. Jadwiga Łukasiewicz, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wiceprezes Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS;
- *Przeciwdziałanie zagrożeniom klimatycznym na obszarach zabytkowych w najnowszych międzynarodowych i krajowych dokumentach strategicznych*, dr Katarzyna Pałubska, Zastępca Dyrektora Departamentu Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- *Ilościowa analiza ryzyka w obszarze dziedzictwa*, prof. dr hab. Łukasz Bratasz, Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. Jerzego Habera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie;
- *„Czy katastrofy podlegają standaryzacji?” Międzynarodowa norma ISO 21110 „Informacja i dokumentacja – Przygotowanie i reagowanie na sytuacje kryzysowe”*, mgr Anna Czajka, Archiwum Główne Akt Dawnych, Centralne Laboratorium Konserwacji Archiwaliów;
- *Nowe zagrożenia dla muzeów. Między zmianami klimatu a sztuczną inteligencją* – prof. dr hab. Dorota Folga-Januszewska, Komitet Pla-

- nowania Strategicznego (SAREC) ICOM, Wicedyrektor Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie;
- *„Wielka fala”. Doświadczenia powodzi w Muzeum „Manggha” w 2010 r.*, Daniel Seidler, dyrektor do spraw administracyjno-technicznych Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha;
  - *Bezpieczeństwo materiałów archiwalnych w koncepcjach nowoczesnych budynków archiwalnych*, dr Barbara Berska, Archiwum Narodowe w Krakowie;
  - *Nowy energooszczędny magazyn zbiorów w Archiwum Narodowym w Krakowie*, prof. dr hab. Roman Kozłowski, Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. Jerzego Habera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie;
  - *Przeciwdziałania zagrożeniom zasobu archiwalnego na przykładzie jego przeprowadzki do nowej siedziby Archiwum Narodowego w Krakowie*, Małgorzata Bochenek, Archiwum Narodowe w Krakowie;
  - *Koncepcja powstania Centrum Kompetencji ds. konserwacji, zabezpieczania i ratowania fotografii i materiałów audiowizualnych*, Anna Seweryn, Archiwum Narodowe w Krakowie.

Drugiego dnia Konferencji trzecią sesję poświęconą zagrożeniom pandemicznym rozpoczęła Pani Paulina Florjanowicz, Dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego, interesującym referatem na temat zarządzania przez WhatsApp, czyli o potrzebie sprawnej komunikacji w dobie pandemii. Kolejne referaty wygłosili: dr hab. Mateusz Bieczyński, dr hab. Łukasz Gawel, dr Tomasz Makowski, pan Krzysztof Osiewicz, mgr inż. Robert Litwiniuk. Na zakończenie, działania (nie tylko organizacyjne) Archiwów Państwowych w czasie pandemii COVID-19 przedstawiła Pani Joanna Chojecka, Dyrektor Departamentu Popularyzacji Działalności Archiwalnej Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.

W trakcie konferencji zaprezentowano 15-minutowy film przygotowany przez Szkołę Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie z udziałem kadetów szkoły przedstawiający ćwiczenia ratowniczo gaśnicze na terenie Dworku Matejki w Krakowie. Pokazano też kontener do ewakuacji dóbr kul-

tury, który jest na wyposażeniu Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej Szkoły Aspirantów PSP w Krakowie.

Ostatni panel – sesję czwartą związaną z aspektami pożarniczymi – rozpoczął Komendant Szkoły Aspirantów bryg. Marek Chwała, który odczytał przemówienie wprowadzające w imieniu nadbryg. dr. inż. Adama Koniecznego – Zastępcy Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej, Zastępcy Szefa Obrony Cywilnej Kraju. W przemówieniu zwrócono uwagę na rosnące znaczenie ochrony dóbr kultury, również na arenie międzynarodowej, oraz na potrzebę stworzenia modułu – grupy ratowniczej zajmującej się ochroną dóbr kultury. Wskazano, że w najbliższym czasie poznamy też skład członków rady ochrony dóbr kultury oraz termin inauguracji. Głównym celem rady będzie dążenie do uzyskania optymalnego poziomu ochrony dziedzictwa kulturowego m.in. przez efektywne wykorzystanie unijnego mechanizmu ochrony ludności czy też postanowień konwencji haskiej o ochronie dóbr kultury w razie konfliktu zbrojnego wraz z jej dwoma protokołami. W przemówieniu Komendant podziękował Szkole Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie oraz współpracującym instytucjom i organizacjom za wspólne wysiłki podejmowane na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

W ramach czwartej sesji poświęconej nowym formom i metodom ochrony zbiorów muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych przed pożarem oraz nadzwyczajnymi zagrożeniami wygłoszono następujące referaty:

- *Działalność Międzyuczelnianego Instytutu Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki oraz pierwszego na świecie Pogotowia Konserwatorskiego na rzecz ochrony, konserwacji i zabezpieczenia dzieł sztuki oraz zabytków i obiektów zabytkowych*, prof. dr hab. Andrzej Koss, prof. Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, mgr Piotr Zambrzycki, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie, dr Monika Wyszomirska, radca prawny, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- *Koncepcja wyłaniania Infrastruktury Krytycznej służącej ochronie dziedzictwa kulturowego*, dr inż. Witold Skomra, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, st. bryg. dr hab. Dariusz Wróblewski, Doradca Komendanta, Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej;

- *Wnioski i doświadczenia po pożarze archiwaliów Archiwum Zakładowego Urzędu Miasta Krakowa z punktu widzenia archiwów państwowych*, dr Kamila Follprecht, Zastępca Dyrektora Archiwum Narodowego w Krakowie;
- *Ratowanie dokumentacji archiwalnej ze spalonego budynku Archiwum Urzędu Miasta Krakowa*, Aleksandra Ciesielczyk, Pracownia Konserwacji Zabytków AMC SZTUKA;
- *Rola Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w ochronie zasobów bezpieczeństwa kulturowego*, st. bryg. w st. spocz. dr inż. Robert Wołański, Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, dr nż.. Jan Giełzecki, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie;
- *Potrzeby szkoleniowe strażaków PSP w kontekście ochrony dóbr kultury – wnioski z badań*, dr hab. inż. Bogdan Kosowski, prof. UJ, Uniwersytet Jagielloński, st. kpt. mgr Artur Luzar, Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie;
- *Problemy stosowania środków i urządzeń gaśniczych w ochronie przeciwpożarowej obiektów podlegających szczególnej ochronie w tym zabytkowych*, dr inż. Bernard Król, dr inż. Przemysław Kubica, Szkoła Główna Służby Pożarniczej;
- *Bezpieczeństwo pożarowe – cel i wyzwanie Centrum Naukowo-Badawczego Ochrony Przeciwożarowej – Państwowego Instytutu Badawczego*, st. bryg. dr inż. Jacek Zboina, mgr inż. Paweł Gancarczyk;
- *Działalność konserwatorsko-renowacyjna Centralnego Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach w zakresie ochrony dóbr kultury na przykładzie barokowej czterokołowej sikawki z 1717 roku* – st. bryg. mgr inż. Janusz Gancarczyk, dr Paweł Gąsiorczyk, Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach;
- *Wybrane problemy prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych w kompleksach zabytkowych*, asp. mgr Grzegorz Mazur – Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie (Ośrodek Szkolenia Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie);

- *Ochrona przedstawicieli organów władzy w obiektach dziedzictwa kulturowego – charakterystyka działań Służby Ochrony Państwa*, ppłk SOP dr Jarosław Cymerski, Służba Ochrony Państwa.

Podczas konferencji zostały poruszone tematy związane z szeroko rozumianą ochroną zabytków i dziedzictwa kultury. Uczestnicy mogli zapoznać się m.in. z nowymi formami i metodami ochrony zbiorów muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych. Dowiedzieli się również, jak w praktyce zastosować nowoczesne rozwiązania instytucjonalne, projekty i programy międzynarodowe. Konferencja była także doskonałą okazją do wymiany doświadczeń i dobrych praktyk instytucji kultury i dziedzictwa narodowego związanych z zagrożeniem pandemicznym. Wszystkie referaty cieszyły się dużym zainteresowaniem, co jasno wskazuje, że kontynuacja spotkań jest bardzo potrzebna do podejmowania dalszych dyskusji w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego.

Wystąpienia są dostępne:

- pierwszy dzień konferencji: https://www.youtube.com/watch?v=VsuaJWpua_k&t=11877s

Szczegółowe informacje na temat konferencji oraz pozostałe materiały konferencyjne znajdują się na stronie: www.odk.sapsp.pl.